

GIDA EKONOMİSİ

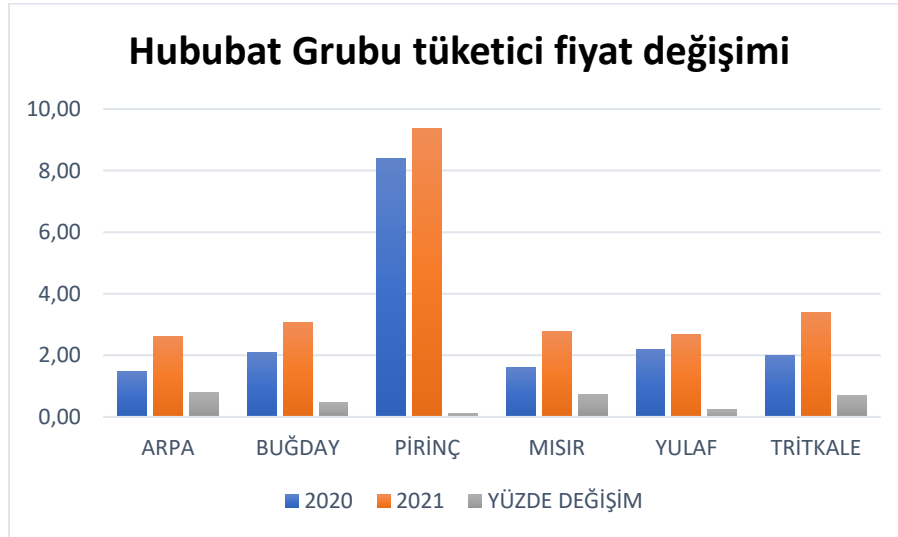
1- Giriş:

Ankara Ticaret Borsası (ATB) verilerine göre hazırlanan ve borsa kotasyonunda önemli yer tutan ürünlerin, Kasım ayı itibariyle oluşan son fiyatlarına göre, “üretici” ve “tüketici” bazında değişimleri incelenerek bu bölümde sunulmuştur.

Fiyatlar, Kasım ayında gerçekleşen son işlem gününün ortalama fiyatına bakılarak bir önceki yıla göre kıyaslanmıştır.

2- Gıda gruplarına göre fiyat değişimleri:

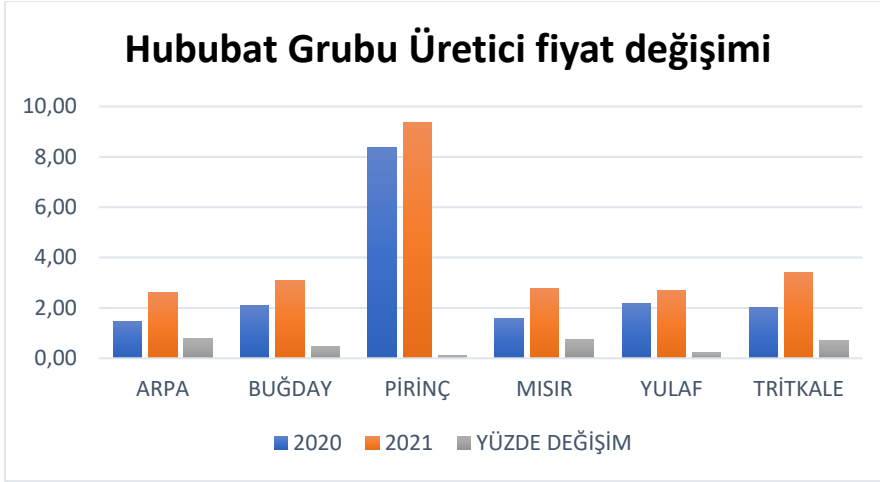
2-1-1- Hububat grubu tüketici fiyat değişimi: Hububat grubu tablosuna baktığımızda; ortalama olarak %50,7 oranında artış gerçekleştiğini gözlemliyoruz. En yüksek artış, %78,23 olarak arpada. En az artış ise %11,69 ile pirinçte gerçekleşmiştir. 2021 yılında, 2020 yılına göre fiyatı düşen ürün bulunmamaktadır.

	2020	2021	YÜZDE DEĞİŞİM
ARPA	1,47	2,62	78,23%
BUĞDAY	2,08	3,07	47,60%
PİRİNÇ	8,38	9,36	11,69%
MISIR	1,60	2,79	74,38%
YULAF	2,19	2,69	22,83%
TRİTKALE	2,00	3,39	69,50%
HUBUBAT DEĞİŞİM			50,70%

2-1-2- Hububat grubu üretici fiyat değişimi: Üretici fiyat değişimi, tüketici fiyat değişimine yüzdesel olarak paralel seyir izlemiştir. Arpa kuraklığa bağlı nedenlerle, küresel ısınmadan en çok etkilenen ürünlerin başında gelmektedir. Bu nedenle arpanın üreticiden çıkışı 2020 yılına kıyasla %78,83 artış göstererek, kilogram fiyatı 2,45 TL'ye ulaşmıştır. Yulaf ise üreticiden çıkış birim fiyatı olarak en az artış gösteren hububat grubu ürünü olmuştur. Yulaf, %22,45 artış göstererek kilogram fiyatı 2,40TL'den el değiştirmiştir.

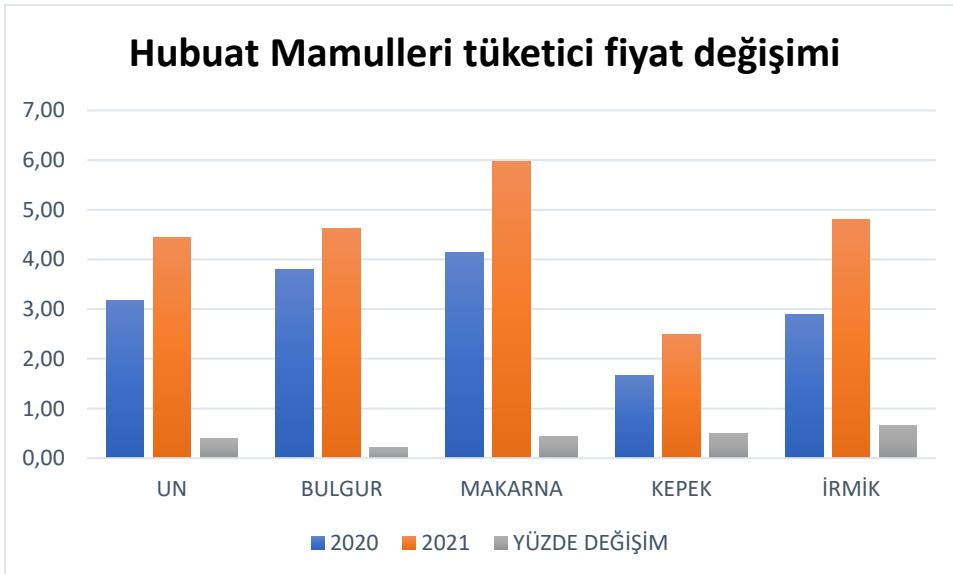
Hububat grubu üretici fiyat değişimi ortalama 51,54 olmuştur.

	2020	2021	YÜZDE DEĞİŞİM
ARPA	1,37	2,45	78,83%
BUĞDAY	1,98	2,76	39,39%
MISIR	1,61	2,70	67,70%
YULAF	1,96	2,40	22,45%
TRİTKALE	1,50	2,24	49,33%
HUBUBAT DEĞİŞİM			51,54%

2-2-1- Hububat Mamul tüketici fiyat değişimi: Hububat mamullerinde ortalama olarak %44,47 oranında artış göstermiştir. En çok fiyatı artan hububat mamulü, %66,09 ile irmikte gerçekleşmiştir. En az fiyatı artan ürün ise %21,9 ile bulgurda gerçekleşmiştir. 2021 yılında, 2020 yılına göre hububat mamulleri grubunda fiyatı düşen ürün bulunmamaktadır.

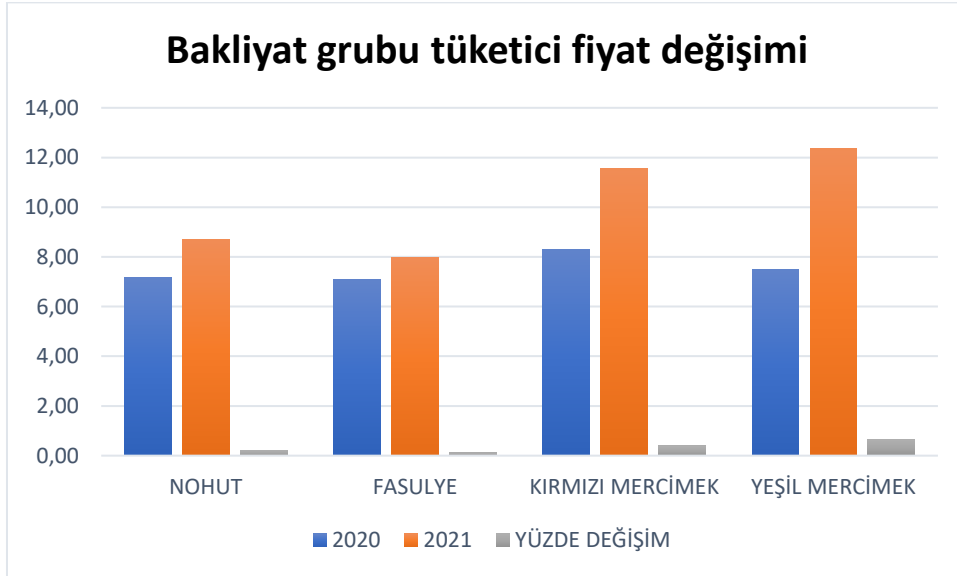
Hububat mamulün tüketiciye ortalama fiyat yansıması bir önceki yıla göre %51,54 fiyat artışı şeklinde gerçekleşmiştir.

	2020	2021	YÜZDE DEĞİŞİM
UN	3,18	4,45	39,94%
BULGUR	3,79	4,62	21,90%
MAKARNA	4,14	5,98	44,44%
KEPEK	1,66	2,49	50,00%
İRMİK	2,89	4,80	66,09%
HUBUBAT MAMUL DEĞİŞİM			44,47%

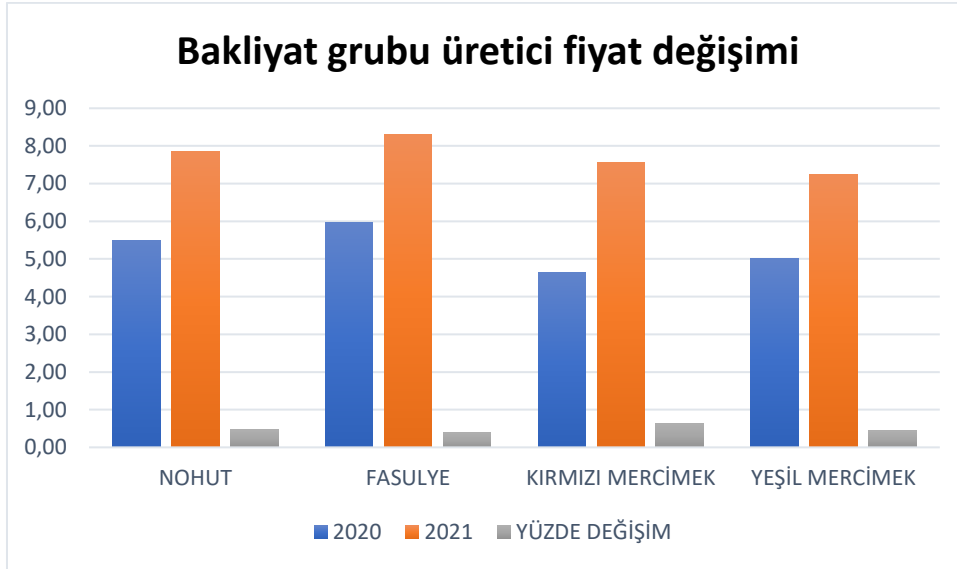
2-3-1- Bakliyat grubu tüketici fiyat değişimi: Bakliyat grubu fiyatlarında, 2021 yılında ortalama %34,45 oranında artış gerçekleşmiştir. Bakliyat grubundaki en fazla fiyatı artan ürün, %64,67 ile yeşil mercimekte gerçekleştirilmiştir. Fiyatında en az artış gözlenen ürün ise %12,43 ile fasulye olmuştur. 2021 yılında, 2020 yılına göre bakliyat grubunda fiyatı düşen ürün bulunmamaktadır.

Bakliyat ürünlerinin tüketiciye ortalama fiyat yansıması bir önceki yıla göre %34,45 fiyat artışı şeklinde gerçekleşmiştir.

	2020	2021	YÜZDE DEĞİŞİM
NOHUT	7,15	8,70	21,68%
FASULYE	7,08	7,96	12,43%
KIRMIZI MERCİMEK	8,30	11,54	39,04%
YEŞİL MERCİMEK	7,50	12,35	64,67%
BAKLIYAT DEĞİŞİM			34,45%

2-3-2- Bakliyat grubu üretici fiyat değişimi: Bakliyat grubu üretici fiyatlarına bakıldığında; bakliyat ürünlerinin üreticiden çıkış fiyatının %48,30 artış gösterdiğini görmekteyiz. Bu artış tüketiciye yaklaşık olarak %15 daha düşük şekilde yansıtılmıştır.

	2020	2021	YÜZDE DEĞİŞİM
NOHUT	5,50	7,86	47,22%
FASULYE	5,98	8,30	38,80%
KIRMIZI MERCİMEK	4,65	7,55	62,37%
YEŞİL MERCİMEK	5,00	7,24	44,80%
BAKLIYAT DEĞİŞİM			48,30%

2-4-1- Yağlardaki tüketici fiyat değişimi: Yağlardaki fiyat değişiminde en yüksek artış %47,76 ile Ayçiçek yağında gerçekleşmiştir. Bitkisel yağ fiyatları, hayvansal yağ olan tereyağına oranla çok daha yüksek olmuştur. Tereyağındaki fiyat artışı %17,55 olarak gerçekleşmiştir. Yağ grubunda fiyatı düşen ürün bulunmamaktadır.

	2020	2021	YÜZDE DEĞİŞİM
AYÇİÇEK YAĞI	10,70	15,81	47,76%
ZEYTİN YAĞI	22,42	31,76	41,66%
TEREYAĞ	51,04	60,00	17,55%
YAĞLAR DEĞİŞİM			35,66%

2-5-1 Patates ve Kuru soğan tüketici fiyat değişimi: Patates fiyatında yılın aynı dönemine kıyasla, %13,82 artış gerçekleşirken, kuru soğan fiyatında 26,47 düşüş gerçekleşmiştir. Kuru soğan listemizde fiyatı düşen tek ürün olarak dikkatimizi çekmektedir.

	2020	2021	YÜZDE DEĞİŞİM
PATATES	1,23	1,40	13,82%
KURU SOĞAN	1,36	1,00	-26,47%

2-5-1- Patates ve Kuru soğan üretici fiyat değişimi: Patates üretimindeki giderler, bir önceki yıla göre %77,36 artış göstermiştir. Soğan üretimindeki üretici giderleri ise bir önceki döneme göre %24,51 oranında düşmüştür.

	2020	2021	YÜZDE DEĞİŞİM
PATATES	1,06	1,88	77,36%
KURU SOĞAN	1,02	0,77	-24,51%

2-6-1- Zeytin ve Peynir tüketici fiyat değişimi: Zeytin ve peynir grubunda fiyat değişikliği birbirine yakın seyretmiştir. Önceki yılın aynı dönemine göre en çok artış %52,74 ile beyaz peynirde gerçekleşmiştir. Fiyat artışının en az olduğu ürün %39,89 oranı ile zeytin olurken, fiyatı düşen ürün bulunmamaktadır.

	2020	2021	YÜZDE DEĞİŞİM
ZEYTİN	20,73	29,00	39,89%
BEYAZ PEYNİR	22,85	34,90	52,74%
KAŞAR PEYNİR	29,77	42,90	44,10%

2-7-1- Kırmızı et tüketici fiyat değişimi: Kırmızı et grubunda tüketiciye yansıyan fiyat değişimi dana etinde %40,31 gerçekleşirken, kuzu etinde ise %9,99 oranında artış göstermiştir. Grupta bulunan iki ürünün de fiyatı artmıştır.

	2020	2021	YÜZDE DEĞİŞİM
DANA KARKAS	32,42	45,49	40,31%
KUZU KARKAS	49,96	54,95	9,99%

2-7-2- Kırmızı et üretici fiyatı: Kırmızı et üretiminde, üretici fiyatı dana etinde tüketici fiyatına paralel bir artış gösterirken, kuzu etindeki üretim maliyeti 20,09 olarak üreticiye yansıyanın iki katından fazla gerçekleşmiştir.

	2020	2021	YÜZDE DEĞİŞİM
DANA KARKAS	34,56	48,85	41,35%
KUZU KARKAS	47,48	57,02	20,09%

2-8-1- Canlı Hayvan tüketici değişimi: Canlı hayvan fiyatlarına tüketici açısından baktığımızda, fiyatlarda karkas et fiyatlarına oranla daha fazla artış gerçekleştiğini görüyoruz.

Canlı dana adet bazında ortalama 18.313 TL olarak satılmıştır. 2020 yılına oranla fiyat değişimi %67,51 olmuştur.

Kuzu fiyatları ise büyük baş hayvan fiyatına kıyasla, yarısından daha az bir fiyat artışı göstererek ortalama adet fiyatı 1.311 TL olmuştur. Kuzu fiyatında 2020 yılına göre %32,88 oranında artış gerçekleşmiştir.

	2020	2021	YÜZDE DEĞİŞİM
DANA	10932,88	18313,19	67,51%

KUZU	986,87	1311,33	32,88%
------	--------	---------	--------

2-8-2- Canlı Hayvan üretici değişimi: Canlı hayvan grubunda, dana adet fiyatı ortalama 8.388TL'den gerçekleşmiştir. Bir önceki yıla kıyasla üretici, %0,96 oranında bir fiyat artışı yapmıştır.

Kuzu üretimindeki artış ise 2021 yılında bir önceki yıla kıyasla %22,36 artış göstermiştir. Kuzu adeti 1.228TL den el değiştirmiştir.

	2020	2021	YÜZDE DEĞİŞİM
DANA	8308,21	8388,30	0,96%
KUZU	1004,39	1228,99	22,36%

2-9-1- Yumurta – Tavuk eti tüketici değişimi: Tüm kalemler içindeki en yüksek fiyat değişimi tavuk etinde gerçekleşmiştir. Tavuk etinde tüketiciye yansıyan toplam fiyat artışı %89,90 olmuştur. Tavuk eti 2020 yılında ortalama 7,33TL'den satılırken, 2021 yılında bu rakam 13,92TL'ye çıkmıştır.

Yumurta da fiyatı enflasyona oranla çok daha fazla artan ürünlerden biridir. Tavuk yumurtası adet fiyatı 44 kuruştan 72 kuruşa yükselmiştir. Tavuk yumurtasında bir önceki yıla göre %63,64 oranında fiyat değişimi olmuştur.

	2020	2021	YÜZDE DEĞİŞİM
TAVUK ETİ	7,33	13,92	89,90%
YUMURTA	0,44	0,72	63,64%

2-10-1- Sığır derisi fiyatı tüketici değişimi: Sığır derisinin tüketiciye bir önceki yıla oranla %33 daha yüksek fiyattan ulaşılmıştır. Sığır derisindeki birim fiyatı 4,6 TL'den, 6,14TL'ye yükselmiştir.

	2020	2021	YÜZDE DEĞİŞİM
SIĞIR DERİSİ	4,60	6,14	33,48%

2-10-2- Sığır derisi fiyatı üretici değişimi: Sığır derisinin üretici çıkış fiyatı bir önceki yıla göre artış göstererek 5,96TL'den gerçekleşmiştir. Sığır derisinin üreticiden çıkış fiyatı önceki yıla göre %49 yükselmiştir.

	2020	2021	YÜZDE DEĞİŞİM
SIĞIR DERİSİ	4,00	5,96	49,00%

3- Sonuç:

3-1- Borsamız verilerine göre oluşan fiyat değişim oranı

Borsamızda oluşan veriler ışığında, en fazla işlem gören ürünlerin 2020 yılı kasım ayı ve 2021 kasım ayı fiyat karşılaştırmasına göre;

Tüketici fiyatı: 34,86

Üretici fiyatı: 37,03

Ortalama fiyat artışı gözlenmiştir.

3-2- TÜİK verilerine fiyat değişim oranları

Borsamızda oluşan ortalama fiyat değişimi ile Türkiye İstatistik Kurumu'nda (TÜİK) oluşan ortalama fiyat değişimi arasında farklılık göze çarpmaktadır.

Bunun birinci nedeni; TÜİK tarafından yayınlanan fiyat değişim oranlarının "endeks bazında" ve perakende satış fiyatı olarak yayınlanmasıdır. Borsamızda oluşan fiyatlar ise; serbest piyasa koşullarında, "TL bazında" toptan satış fiyatlarının ortalamasıdır.

İkinci neden olarak; TÜİK'de oluşan fiyatların, Türkiye genelinde ve çok daha geniş bir ürün yelpazesinin içinde toplanmasıdır. Borsamızda ise; kotasyona tabi ürünlerin Ankara ili içinde, kasım ayında oluşan ortalama fiyatları baz alınmıştır.

TÜİK verilerine baktığımızda bir önceki kasım ayına göre TÜFE (tüketici) "gıda ve alkolsüz içecekler" sekmesindeki fiyat artışı yıllık **%27,11**. ÜFE (üretici) bazında ise "gıda ürünleri" grubunda artış oranı **%39,80** olarak kayda geçmiştir.

3-3- Ürün bazında TÜİK tarafından açıklanan tüketici gıda fiyat değişim oranları:

TEMEL GIDA ÜRÜNLERİ		KURU/ YAŞ MEYVE SEBZE	
MARGARİN	%58	PATATES	%84
TAVUK ETİ	%57	PATLICAN	%84
AYÇİÇEK YAĞI	%49	K. LAHANA	%73
MERCİMEK	%49	KURU KAYISI	%65
NOHUT	%47	SİVRİ BİBER	%57
MAKARNA	%45	HAVUÇ	%48
SÜT	%39	B. LAHANA	%46
ŞARKÜTERİ	%37-43	ÇARLİSTON BİBER	%45
PEYNİR	%8-33	SALATALIK	%41
YUMURTA	%37	TURP	%37
UN	%37	KABAK	%35
MISİRÖZÜ YAĞI	%35	NAR	%34
EKMEK	%30	ARMUT	%32
DANA ETİ	%33	CEVİZ	%31
TERE YAĞI	%20	MARUL	%28
ŞEKER	%27	PIRASA	%24
KUZU ETİ	%14	KURU SOĞAN	-%11